

ΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Χαρμίδην τουτονί... τὸν καλὸν γενόμενον

Σε πρόσφατο τόμο τοῦ *Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου*¹ παρουσιάστηκε σύντομη τριστιχὴ ἐπιγραφή χαραγμένη, ὅπως σημειώνεται, «μὲ ἀρχαίκοις χαρακτῆρες»:

Χαρμί|δες : κα|λός.

Ἡ ἐπιγραφή εἶναι χαραγμένη σὲ ὀρθογωνικὴ βάση, ἡ ὁποία ἔχει κυκλικὸ τὸρμο στὴν ἄνω πλευρά.² Ὁ λίθος βρέθηκε σὲ σωστικὴ ἀνασκαφὴ ποὺ διενήργησε ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ὑπηρεσία σὲ οἰκόπεδο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἴωσήφ τῶν Ρωγῶν 9.³ Ὅπως εἶναι γνωστό, παρὰ τὴν ὁδὸ καὶ πλησίον αὐτῆς ἔχουν κατ' ἐπανάληψιν βρεθῆ ἑνεπίγραφα καὶ ἀνεπίγραφα βάρθρα τριπόδων, ἀναθημάτων νικητῶν χορηγῶν σὲ ἀγῶνες διθυράμβων τῶν Θαργηλίων, τὰ ὁποία προέρχονται ἀπὸ τὸ τοποθετούμενο πλησίον, ἀλλὰ μὴ εὐρεθὲν ἀκόμη, Πύθιον. Τὴν ἀκριβῆ θέσιν τοῦ Πυθίου ἐπεχείρησα νὰ προσδιορίσω⁴ συσχετίζοντας πρωτίστως τὰ κατὰ καιροὺς, καὶ ἤδη ἀπὸ τὸν 19ο αἰῶνα, εὐρεθέντα στὴν περιοχὴ ἑνεπίγραφα μνημεῖα μὲ τὰ ἰσχνὰ κατάλοιπα ὑστεροαρχαίου κτίσματος ἀνασκαφέντος ἀμέσως ΝΔ τοῦ Ὀλυμπείου ἀπὸ τὸν Μάρκελλο Θ. Μισό. Ὅπως ἔγραψα, «ἢ παρὰ τὸν φυσικὸ βράχο νοτιοδυτικῶς τοῦ Ὀλυμπείου περιοχῆ καὶ ἡ θέσιν τῶν τριῶν οἰκιῶν τοῦ 19ου αἰ. [Δ. Ἀγαπίου, Χ. Καρδίτση καὶ Π. Δημητρίου, ὅπου βρέθηκαν ἑνεπίγραφα καὶ ἄλλα μνημεῖα σχετιζόμενα εὐθέως μὲ τὸ Πύθιον] συνιστοῦν κατὰ τὴν γνώμην μου τὰ ὅρια τοῦ ἱεροῦ τοῦ Πυθίου». Μὲ τὴν λέξιν *ὅρια* ἐννοῶ ὅτι στὴν ὀριζόμενη διὰ τῶν σημείων αὐτῶν ἔκτασι, ἢ τέλος πάντων (καὶ) σὲ ἄμεση γειτνίασιν πρὸς αὐτήν, πρέπει νὰ τοποθετηθῇ τὸ Πύθιον.

Τὸ σχῆμα τοῦ λίθου ποὺ φέρει τὴν ἐπιγραφή τοῦ καλοῦ Χαρμίδου λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ κειμένου τῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς θέσεως, στὴν ὁποία ἔχει χαραχθῆ ἐπὶ τοῦ λίθου,⁵ βεβαιώνει ὅτι ἡ ἐπιγραφή δὲν συνάδει πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ λίθου ὡς βάσεως. Οἱ ἐπιγραφὲς τῆς κατηγορίας τῶν καλῶν εἶναι κατὰ κανόνα γραπτὲς ἢ χαραγμέναι ἐπὶ ἀγγείων εἴτε ἐπὶ ριζιμῶν βράχων· σπανιότερα εἶναι γραπτὲς ἐπὶ μαρμαρίνων πλακῶν, βλ. *IG* I³ 1405 καὶ 1406. Ὡστε καὶ ἡ συγκεκριμένη ἐπιγραφή πρέπει νὰ εἶναι χάραγμα, ἄσχετο βεβαίως πρὸς τὴν ἀρχικὴν χρῆσιν τοῦ

Εὐχαριστῶ τὸν καθ. R. S. Stroud, τοὺς ἐκδότες τοῦ *Γραμματείου* Ἑλένα Ζαββοῦ, Γεωργία Μαλούχου καὶ Γιώργο Παπαδόπουλο, καθὼς καὶ τὸν καθ. Νίκο Παπαζαργάδα, διότι ἐδιάβασαν τὸ ἄρθρο καὶ μοῦ ἔκαναν χρήσιμες παρατηρήσεις.

1. Πολυξένη Μπούγια (†), *ΑΔ* 60 (2005) Β.1 [2013] 84 [*SEG* 61, 82].

2. Βλ. ὅ.π. (σημ. 1) 84: «...Μία ἄλλη ὀρθογώνια βάση (Λ 7541), μὲ κυκλικὸ λάξευμα στὴν ἄνω ἐπιφάνεια... πιθανόν νὰ προέρχεται ἀπὸ ἰδιωτικὸ μνημεῖο τοῦ 5ου αἰ. π.Χ.».

3. Στὸ ἴδιο οἰκόπεδο βρέθηκαν καὶ ἄλλοι ἑνεπίγραφοι λίθοι, βλ. τὸ Ἐπίμετρον.

4. Βλ. Ἀ. Π. Ματθαίου, *Τὸ Πύθιον παρὰ τὸν Ἰλισσόν*, στὸν τόμο *Ἑπαιῶνος Luigi Beschi*, ἐπιμ. Ἀ. Δεληβορριάς, Γ. Δεσπίνης, Ἀ. Ζαργάδας, Ἀθήνα 2011 [2012], 259-267.

5. Εὐχαριστῶ τὴν Βούλα Μπαρδάνη, διότι μοῦ ἔδειξε φωτογραφία τοῦ ἑνεπιγράφου λίθου.

λίθου. Τὸ ἀναγραφόμενον ἐπὶ τοῦ λίθου ὄνομα Χαρμίδης ἀπαντᾷ ἀρκετὲς φορὲς μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων.⁶ τὸ φέρει καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς κύριους συνομιλητὲς τοῦ Σωκράτους στὸν ὁμόνυμο διάλογο τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ καὶ ἐμφανιζόμενος καὶ σὲ ἄλλους διαλόγους.

Ὁ τόπος εὐρέσεως τοῦ ἐνεπιγράφου λίθου, ἡ ὁδὸς Ἴωσήφ τῶν Ρωγῶν, ἐπὶ τῆς ὁποίας βρίσκεται καὶ τὸ ἀνασκαφὲν οἰκόπεδο, εἶναι πλησίον τῆς θέσεως τοῦ ἱεροῦ τοῦ Κόδρου, τοῦ Νηλέως καὶ τῆς Βασίλης. Τὸ ἴδιο τὸ ἱερὸ δὲν ἔχει ἐντοπισθεῖ, ἀλλὰ ἡ θέση του καθορίζεται κατὰ προσέγγισιν σχεδὸν ἀσφαλῶς ἀπὸ τὴν εὕρεση δύο ἐπιγραφῶν, τοῦ ψηφίσματος μισθώσεως τοῦ τεμένους του (IG I³ 84) καὶ τοῦ ὄρου ἱεροῦ (IG I³ 1076). Τὸ ψηφίσμα συμφώνως πρὸς τὸν πρῶτο ἐκδότη του Στέφανο Ἀθ. Κουμανούδη βρέθηκε «ἐν σκαφῇ θεμελίων οἰκίας τοῦ Κοσμᾶ Λαμπράκη κατὰ τὸ πρὸς μεσημβρίαν ἄκρον τῶν Ἀθηνῶν, ἐπ' ἀριστερὰ τῆς εἰς Φάληρον ἀγούσης σιδηρᾶς ὁδοῦ...».⁷ Ὁ ὄρος βρέθηκε κατὰ χώραν στὴν συμβολὴ τῶν ὁδῶν Συγγροῦ καὶ Χατζηχρήστου.⁸

Ἡ παλαιστρα τοῦ Ταυρέου, ὁ χώρος ὅπου διαδραματίζεται ὁ Πλατωνικὸς *Χαρμίδης*, βρισκόταν ἀπέναντι ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν εἴσοδο τοῦ ἱεροῦ (τοῦ Κόδρου, τοῦ Νηλέως καὶ) τῆς Βασίλης. Στὴν εἰσαγωγικὴ σκηνὴ τοῦ διαλόγου ἐμφανίζεται ὁ Σωκράτης νὰ ἀφηγητῆται (153a): «Ἦκομεν τῆ προτεραίᾳ ἐσπέρας ἐκ Ποτειδαίας ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου, οἷον δὲ διὰ χρόνου ἀφιγμένος ἀσμένως ἦα ἐπὶ τὰς συνήθεις διατριβάς. καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν Ταυρέου παλαιστραν τὴν καταντικρὺ τοῦ τῆς Βασίλης ἱεροῦ εἰσῆλθον, καὶ αὐτόθι κατέλαβον πάνυ πολλοὺς, τοὺς μὲν καὶ ἀγνώτας ἐμοί, τοὺς δὲ πλείστους γνωρίμους.

Μόλις ἔχει ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν πολιορκία τῆς Ποτειδαίας ὁ Σωκράτης καὶ τὴν ἐπομένη πηγαίνει στὴν παλαιστρα τοῦ Ταυρέου, σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ μέρη ποὺ συνήθιζε νὰ συχνάζει. Βρῆκε πολλοὺς γνωρίμους του, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀγνώστους. Ἀπὸ τοὺς γνωρίμους του ἔσπευσε νὰ τὸν προὔπαντήσῃ ὁ Χαιρεφῶν. Τὸν ἐρώτησε πῶς σώθηκε ἀπὸ τὴν μάχη, ἐνῶ ὁ Σωκράτης ἐνδιαφέρθηκε νὰ μάθῃ γιὰ τὰ τῆς πόλεως, γιὰ τὴν φιλοσοφία καὶ γιὰ τοὺς νέους ἐὰν ὑπῆρχαν κάποιοι ποὺ διακρίνονται στὴ σοφία ἢ στὴν ὁμορφιά ἢ καὶ στὰ δύο. Ὁ ἄλλος συνομιλητῆς του, ὁ Κριτίας, ἐκοίταξε πρὸς τὴν εἴσοδο τῆς παλαιστρας· ἔμπαιναν μερικοὶ νεανίσκοι πειράζοντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ ἀπὸ πίσω ἀκολουθοῦσε κόσμος πολὺς. «Θὰ μάθῃς γιὰ τοὺς καλοὺς ἀμέσως»· εἶπε ὁ Κριτίας· «αὐτοὶ οἱ καλοὶ ποὺ μπαίνουν εἶναι ἐρασταὶ καὶ προπομποὶ ἐκεῖνου ποὺ τώρα θεωρεῖται ὁ ὠραιότερος· ἀλλὰ μοῦ φαίνεται πῶς καὶ αὐτὸς ἤδη πλησιάζει». Ὁ Σωκράτης τὸν ἐρώτησε ποιὸς εἶναι καὶ ποιοῦ. Ὁ Κριτίας ἀπήντησε ὅτι μᾶλλον τὸν γνωρίζει ὁ Σωκράτης, ἀλλὰ ἦταν ἀκόμη μικρός, πρὶν ἐκεῖνος φύγῃ γιὰ τὴν Ποτεΐδαια· εἶναι ὁ γιὸς τοῦ θεοῦ του καὶ ἐξάδελφός του Χαρμίδης τοῦ Γλαύκωνος,

«Τὸν γνωρίζω, μὰ τὸν Δία», ἀπήντησε ὁ Σωκράτης, «δὲν περνοῦσε οὔτε τότε ἀπαράτητος, ἂν καὶ παιδὶ ἀκόμη, καὶ τώρα νομίζω θὰ εἶναι βέβαια καλὰ-καλὰ ἔφηβος». «Θὰ ἰδῆς ἀμέσως καὶ πόσο μεγάλωσε καὶ πῶς ἔχει γίνει», εἶπε ὁ Κριτίας. Καὶ καθὼς ἔλεγε αὐτά, μπήκε ὁ Χαρμίδης. «Δὲν ἔχω κανένα αὐστηρὸ κριτήριον γιὰ τοὺς ὠραίους», εἶπε ὁ Σωκράτης, «σχεδὸν ὅλοι ὅσοι βρισκονται στὸν ἀνθὸ τῆς νιότης τοὺς ὠραῖοι μοῦ φαίνονται»·

6. Βλ. Μ. J. Osborne – S. G. Byrne, *A Lexicon of Greek Personal Names*, II, Oxford 1994, 477, s.v.

7. Βλ. Σ. Ἀθ. Κουμανούδης, Ἄττικὸν ψηφίσμα, *AE* 1884, 161-166, εἰδ. σελ. 161.

8. Βλ. Φ. Σταυρόπουλος, *AD* 20 (1965) Χρον., 68-70· J. Travlos, *Pictorial Dictionary of Ancient Athens*, London 1971, 332 καὶ 334, εἰκ. 436.

«καὶ τώρα μοῦ φάνηκε θαυμαστός ἐκεῖνος καὶ γιὰ τὸ παράστημα καὶ γιὰ τὴν ὁμορφιά, καὶ μοῦ φαινόταν ὅτι ὅλοι οἱ ἄλλοι ἦσαν ἐρωτευμένοι μαζί του. Τόσο πολὺ ταραγμένοι καὶ θορυβημένοι ἦσαν, καθὼς ἔμπαινε· ἀκολουθοῦσαν καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐρασταί του· καὶ δὲν εἶναι ἀξιοπεριεργο ὅτι οἱ ἄνδρες τῆς ἡλικίας μου τὸν θαύμαζαν· ἐγὼ ὅμως παρατηροῦσα τὰ παιδιὰ· κανένα τους δὲν κοίταγε πουθενὰ ἄλλου, ἀκόμη καὶ τὰ μικρότερα, ὅλα τὸν κοιτοῦσαν σὰν ἄγαλμα». Παρὰ ταῦτα ὁ Χαιρεφῶν ἐπιμένει καὶ τὸν ρωτᾷ: «Πῶς σοῦ φαίνεται ὁ νεανίσκος, Σωκράτης; δὲν εἶναι ὠραῖος;» ὁ Σωκράτης ἀπαντᾷ: «καὶ πάρα πολὺ μάλιστα». Ὁ Χαιρεφῶν συνεχίζει: «Ἐὰν θελήσῃ νὰ γδυθῆ, θὰ σοῦ φανῆ σὰν νὰ μὴν ἔχη πρόσωπο· τόσο ὠραῖος στὴν μορφὴ εἶναι.».

Ὁ Χαρμίδης τοῦ Γλαύκωνος λοιπόν, συμφώνως πρὸς τὰ λεγόμενα στὸν Πλατωνικὸ διάλογο, ἦταν καλὸς καὶ μάλιστα θαυμαστός ἀπὸ νέους καὶ ὠρίμους ἄνδρες. Ὅτι ὑπῆρξε μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καλῶν λέγεται διαρρηθῆναι στὸν [Πλατ.] *Θεάγη* 128d: Χαρμίδην γὰρ τουτονὶ γινώσκετε τὸν καλὸν γενόμενον, τὸν Γλαύκωνος.

Προτείνω ὅτι ὁ καλὸς Χαρμίδης⁹ τοῦ χαράγματος ταυτίζεται πρὸς τὸν καλὸν Χαρμίδην Γλαύκωνος¹⁰ τὸν περιγραφόμενο ἀπὸ τὸν Πλάτωνα νεαρὸ φίλο τοῦ Σωκράτους. Ἰσχυρὲς ἐνδείξεις ὑπὲρ τῆς ταυτίσεως τῶν δύο προσώπων εἶναι: 1) ὁ τόπος, ὅπου διαδραματίζεται ὁ Πλατωνικὸς διάλογος, ἢ παλαιστρα τοῦ Ταυρέου· ὁ Πλάτων τὴν ἐπέλεξε, διότι φαίνεται ὅτι ὁ Χαρμίδης, ὅπως καὶ ὁ Σωκράτης, ὁ Χαιρεφῶν καὶ ὁ Κριτίας ἐσύχναζαν ἐκεῖ, ἢ πάντως καὶ ἐκεῖ.¹¹ Χωρὶον τοῦ [Πλ.] *Ἀξιόχου* (364a) ἐνισχύει τὴν γνώμη αὐτῆ· στὴν εἰσαγωγικὴ σκηνὴ ἐμφανίζεται ὁ Σωκράτης, ὁ ὁποῖος καὶ διηγεῖται τὰ συμβάντα, νὰ κατευθύνεται πρὸς τὸ Κυνόσαργες. Ἐνῶ εἶχε φθάσει στὸν Ἰλισσό, ἄκουσε νὰ τὸν φωνάζουν. Στράφηκε καὶ κοιτοῦσε ἀπὸ ποῦ ἐρχόταν ἡ φωνή· εἶδε, λέγει, «τὸν Ἀξιόχον θέοντα ἐπὶ Καλλιρόην μετὰ Δάμωνος τοῦ μουσικοῦ καὶ Χαρμίδου τοῦ Γλαύκωνος· ἦστην δὲ αὐτῶ ὁ μὲν διδάσκαλος τῶν κατὰ μουσικὴν, ὁ δ' ἐξ ἑταιρείας ἐραστῆς ἅμα καὶ ἐρώμενος». 2) Ὁ τόπος εὐρέσεως τοῦ ἐνεπιγράφου λίθου, ἢ ὁδὸς Ἰωσήφ τῶν Ρωγῶν, γειτνιάζει πρὸς τὴν θέσιν τῆς παλαιστρας τοῦ Ταυρέου παρὰ τὸ ἀσφαλῶς τοποθετούμενο ἱερὸ τοῦ Κόδρου, τοῦ Νηλέως καὶ τῆς Βασίλης (βλ.

9. Χαρμίδης καλός (Kirchner, *PA* 15505· Osborne – Byrne, *LGPN* II, 477, s.v. no. 3) εἶναι γνωστός ἀπὸ ἐρυθρόμορφα ἀγγεῖα χρονολογούμενα μεταξὺ τῶν ἐτῶν 475-450 π.Χ., βλ. Traill, *PAA* 987835. Μὲ τὸν προαναφερθέντα ταυτίζει ὁ Traill (ὅ.π., 25.1) καὶ τὸν ἐμφανιζόμενο σὲ χάραγμα ἐπὶ ὀστράκου τῆς Ἀγορᾶς τοῦ δευτέρου τετάρτου τοῦ 5ου αἰ. π.Χ., βλ. M. Lang, *The Athenian Agora*. Vol. XXI. *Graffiti and Dipinti*, Princeton 1986, C 21.

10. Γιὰ τὸν Χαρμίδην βλ. J. Kirchner, *PA* 15512· J. K. Davies, *Athenian Propertied Families*, Oxford 1971, 330-331· J. S. Traill, *PAA* 987975· D. Neils, *The People of Plato. A Prosopography of Plato and Other Socratics*, Indianapolis - Cambridge 2002, 90-94.

11. Δὲν εἶναι ἀπολύτως βέβαιον ὅτι ὁ Ἄνδοκίδης ἀναφερόμενος (*περὶ τῶν μυστηρίων* 16) στὴν ἀναπαράσταση (ἐφ' ὕβρει· Θουκ. 6.28.2) τῶν μυστηρίων ἀπὸ τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ μερικοὺς ἄλλους ὀλίγον πρὸ τῶν ἀπόπλου τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στόλου γιὰ τὴν ἐκστρατεία στὴν Σικελία μνημονεύει τὸν συγγενὴ τοῦ Χαρμίδην Ἀριστοτέλους (Kirchner, *PA* 15510) καὶ ὄχι τὸν Χαρμίδην Γλαύκωνος. Κατὰ τὴν μαρτυρία τοῦ ὁ Χαρμίδης εἶχε οἰκία (καί) παρὰ τὸ Ὀλυμπεῖον, στὴν ὁποία γινόταν ἡ ἀναπαράσταση: Ἡ γυνὴ Ἀλκμεωνίδου, γενομένη δὲ καὶ Δάμωνος (Ἀγαρίστη ὄνομα αὐτῆ) αὕτη ἐμήνυσεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆ Χαρμίδου τῆ παρὰ τὸ Ὀλυμπεῖον μυστήρια ποιεῖν Ἀλκιβιάδην καὶ Ἀξιόχον καὶ Ἀδεΐμαντον· καὶ ἔφυγον οὗτοι πάντες ἐπὶ ταύτῃ τῇ μηνύσει. Πρὸς τὸν Χαρμίδην Ἀριστοτέλους κλίνουν οἱ Kirchner, *PA* 15510, Davies, *APF* 828 VI (p. 30)· στὸν Χαρμίδην Γλαύκωνος ἢ Neils, ὅ.π. (σημ. 7), 91. Ὁ Traill, *PAA* 987950, ἀφήνει τὸ ζήτημα ἀνοικτό.

άνωτέρω). 3) Το σχήμα των γραμμάτων, το οποίο δεν απάδει προς το ιστορικό πλαίσιο του διαλόγου, την πολιορκία της Ποτειδαίας από τους Αθηναίους (432-429 π.Χ.).¹²

Κατά ταύτα το όνομα του καλού Χαρμίδου (Γλαύκωνος) θα εχάραξε στην βάση της οδού Ίωσήφ των Ρωγών 9 κάποιος σπεύδων υπό έρωτικού πάθους νεανίας, σάν εκείνους τους περιγραφόμενους στο Πλατωνικό χωρίον (*Χαρμ.* 154 b-c): Καί ἄμα ταῦτ' αὐτοῦ λέγοντος ὁ Χαρμίδης εἰσέρχεται... ἀτὰρ οὖν δὴ καὶ τότε ἐκεῖνος ἐμοὶ θαυμαστός ἐφάνη τό τε μέγεθος καὶ τὸ κάλλος, οἱ δὲ δὴ ἄλλοι πάντες ἐρᾶν ἔμοιγε ἐδόκουν αὐτοῦ – οὕτως ἐκπεπληγμένοι τε καὶ τεθορυβημένοι ἦσαν, ἤνικ' εἰσήει. πολλοὶ δὲ δὴ ἄλλοι ἐρασταὶ καὶ ἐν τοῖς ὀπισθεν εἶποντο.

Ἐὰν ἡ προτεινόμενη ταύτιση εὐσταθῆ, εἶναι πιθανώτερο ὅτι ἡ εἴσοδος τῆς παλαιστρας τοῦ Ταυρέου βρισκόταν πρὸς ἀνατολάς, ἔβλεπε δηλαδὴ πρὸς τὴν ὁδὸ Ίωσήφ των Ρωγών.¹³

Τέλος θεωρῶ ἀναγκαῖο νὰ προσθέσω ὀλίγα σχετικῶς μὲ τὴν ἐλλιπῆ βάση ἐπὶ τῆς ὁποίας τὸ χάραγμα τοῦ Χαρμίδου. Ἀπὸ τὸ κείμενο τῆς ἐκθέσεως τοῦ *Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου*¹⁴ φαίνεται ὅτι ὁ λίθος δὲν βρέθηκε *κατὰ χώραν* (in situ). Ὁ τόμος στὴν ἄνω πλευρὰ τοῦ λίθου ὑποδεικνύει ὅτι ἡ ἐλλιπῆς βάση ἐστήριζε κίονα. Γεννᾶται τὸ ἐρώτημα ἐὰν ἡ βάση ἦταν ἐλεύθερα ἰστάμενο μνημεῖο ἢ ἀρχιτεκτονικὸ μέλος. Ὁ τόπος εὐρέσεως συνηγορεῖ στὴν ἐρμηνεία του ὡς βάσεως τρίποδος, ἀναθήματος χορηγοῦ νικητοῦ διθυράμβου στὰ Θραγγίλια. Ὡστόσο ἡ ἀπουσία ἰχνῶν λεοντοπόδων στὴν ἄνω πλευρὰ τῆς βάσεως μειώνει τὴν πιθανότητα, - δὲν τὴν ἀποκλείει-, νὰ εἶναι βάση χορηγικοῦ τρίποδος. Δὲν τὴν ἀποκλείει, διότι ὑπάρχουν καὶ βάσεις τρίποδων, στὶς ὁποῖες τὸ ἔπαθλον στηρίζεται ἐπὶ τοῦ κίονος, πρβλ. *IG II² 3058* (Διονυσίων).¹⁵ σημειώτεον ὅτι τὰ μνημεῖα αὐτὰ δὲν εἶναι μόνον χορηγῶν νικητῶν διθυράμβου, ἀλλὰ καὶ νικητῶν ἀνθιππασίας¹⁶ ἢ ἄλλου εἴδους ἀναθήματα.

Ἡ ἀσφαλῆς ἐρμηνεία τοῦ μνημείου θὰ προκύψῃ ἀπὸ τὴν ἐξέταση τοῦ λίθου. Ἐὰν οἱ πλάγιες πλευρῆς τῆς βάσεως εἶναι οἱ ἀρχικῆς καὶ δὲν ἔχουν ἀναθύρωση, ἐὰν δηλαδὴ ὁ λίθος δὲν ἔχη ὑποστῆ ἐπεξεργασία εἰς δευτέραν χρῆσιν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι στὴν ἄνω πλευρὰ δὲν σώζονται ἴχνη λεοντοπόδων, τότε θὰ μπορούσε νὰ εἶναι καὶ ἀρχιτεκτονικὸ μέλος πὺν ἐστήριζε κίονα οἰκοδομήματος.

12. Βλ. P. J. Rhodes, *A History of the Classical Greek World. 478-323 BC*, Oxford 2006, 84, 111. Ἡ ἀναφερόμενη στὸν διάλογο μάχη πιθανῶς εἶναι ἡ παρὰ τὴν Σπάρτολον τὸ 429 π.Χ. (Θουκ. 2,79).

13. Πρὸς νότον τὴν τοποθετεῖ ὁ J. Travlos, ὁ.π.. 333, εἰκ. 435, ἀρ. 185 (καὶ 182) καὶ σελ. 291, εἰκ. 379, ἀρ. 185 (καὶ 182).

14. *ΑΔ* 60 (2005) Β.1 [2013] 84.

15. Ἀκρᾶιο παράδειγμα τοῦ τρόπου αὐτοῦ στηρίξεως τοῦ τρίποδος, ἐπὶ τοῦ κίονος δηλαδὴ καὶ ὄχι ἀπ' εὐθείας στὴν βάση, θὰ μπορούσε νὰ ἐκληφθῆ τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσιμάχου, *IG II² 3042*.

16. Πρβλ. τὴν ἐνεπίγραφη βάση των φυλάρχων νικητῶν ἀνθιππασίας *IG II² 3130* στὴν ἄνω πλευρὰ ὑπάρχει ἀνάγλυφο κυκλικὸ ἔξαρομα γιὰ τὴν στερέωση τοῦ κίονος. Ἐπὶ τοῦ κίονος ἦταν ἰδρυμένος ὁ τρίπους, τὸ ἔπαθλον νίκης τοῦ ἀγωνίσματος. Ἀναπαράσταση τοῦ μνημείου παρέχει ὁ Ν. Φαράκλας, *ΑΔ* 24 (1969) Α', 59-64, εἰδικῶς σελ. 60.

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

Στὸ οἰκόπεδο τῆς ὁδοῦ Ἴωσήφ τῶν Ρωγῶν 9, ἀπὸ ὅπου προέρχεται ὁ ἐνεπίγραφος λίθος μὲ τὸ χάραγμα τοῦ Χαρμίδου, βρέθησαν καὶ δύο χορηγικὲς ἐπιγραφὲς Θαργηλίων, μία τοῦ 5ου καὶ μία τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., βλ. Π. Μπούγια (†), *ΑΔ* 60 (2005) Β.1 [2013] 83-84 καὶ *SEG* 61, 70 καὶ 165].¹⁷ Ἐσφαλμένως γράφεται ἐκεῖ (ὄ.π., σελ. 84) ὅτι ἡ δεύτερη ἐπιγραφή (Λ 7537), αὐτὴ τοῦ 4ου αἰ. π.Χ., εἶναι «ἀνάθεση χορηγοῦ, νικητῆ στα Διονύσια...» καὶ ὅτι «εἶναι μὴ αναμενόμενος ο τόπος ἀνεύρεσής της». Ὁ τόπος εὐρέσεως καὶ τὰ πάμπολλα ἐνεπίγραφα βάρθρα νικητῶν χορηγῶν στὰ Θαργήλια εὐρεθέντα στὴν περιοχὴ ἤδη ἀπὸ τὸν 19ο αἰῶνα ὑποδεικνύουν ὅτι ἡ ἐπιγραφή εἶναι τῶν Θαργηλίων. Πρὸ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἀκαμαντίδος θὰ ὑπῆρχε ἐπιγεγραμμένον καὶ τὸ ὄνομα ἄλλης φυλῆς· ὁ νικητὴς χορηγὸς εἶχε δαπανήσει καὶ ἀγωνίσθηκε στὸν διθύραμβο μὲ χορὸ δύο φυλῶν, ὅπως συνέβαινε στὰ Θαργήλια. Ἡ κατ' ἐνικὸν ἀριθμὸν χρῆση τοῦ ρήματος (ἐνίκα) δὲν συνιστᾷ ἐμπόδιο, ὅπως ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ μπορούσε κάποιος νὰ ὑποστηρίξει· εἶναι γνωστὴ ἡ σύνταξι, κατὰ τὴν ὁποία, ὅταν τὸ ρῆμα ἔχη δύο ἢ περισσότερα ἀντικείμενα, μπορεῖ νὰ μὴν βρῆσκει στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ, ἀλλὰ στὸν ἐνικὸ συμφωνῶντας πρὸς τὸ πλησιέστερο πρὸς αὐτὸ ὑποκείμενο, βλ. Ἀχ. Τζαρτζάνου, *Συντακτικὸν ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης*, σελ. 12, παρ. 13, σημ., πρβλ. *IG* I³ 620: [Μ]νεσιάδες κεραμεύς με καὶ Ἄνδοκίδες ἀνέθεκεν.

Στὸ πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἐμφανισθὲν τεύχος τῆς τρίτης ἐκδόσεως τῶν Ἀττικῶν μετευκλειδείων ἐπιγραφῶν ποὺ περιλαμβάνει τὰ δημοσίου χαρακτῆρος ἀναθηματικὰ μνημεῖα ἢ ἐπιγραφὴ ἐντάσσεται στὶς βάσεις νικητῶν χορηγῶν στὰ Θαργήλια, βλ. *IG* II/III³ 4, 1, 477 (ed. A. K. Makres).

17. Οἱ ἐπιγραφὲς δημοσιεύονται ἀπὸ τὴν Νίκη Μακρῆ στὸ ὑπὸ ἔκδοσιν *ΑΔ* 65-69 (2010-14) [2016] Α΄.